

Načrt za ojačanje letalske sile sprejet v nižji zbornici

Stroški bodo znašali čez tri milijarde dolarjev. Zmaga letalskega tajnika Symingtona

Washington, D. C., 17. apr. — Zagovorniki ogromne letalske sile so izvojevali veliko zmago, ko je bil načrt za gradnjo 70 letalskih grup sprejet v nižji zbornici s 343 proti trem glasovom. Predsednik Truman in obrambni tajnik Forrestal sta priporočala zvišanje letalske sile na 55 grup in argumentirala, da bi večja ekspanzija prevrnila ravnovesje med armado, bojno mornarico in letalsko silo.

Akcija nižje kongresne zbornice je demonstrirala razkol v Trumanovi administraciji. Zmagal je letalski tajnik Symington, podpornik načrta, da letalsko silo tvori 70 grup. Symington je dobil ukor od Trumana. Na sestanku s časniki je Truman dejal, da ne ve, zakaj je Symington šel preko administracije. Na vprašanje, ali ga bo odstranil iz kabineta, je Truman dejal, da bo dal odgovor pozneje.

Zagovorniki ogromne letalske sile, ki naj bi bila svarilo Rusiji, da je Amerika pripravljena na vse eventualnosti, so demonstrirali svojo moč v nižji zbornici. Kongresnik Case, republikanec iz Južne Dakote, je dejal, da je sprejet načrt o podpori Stalinu, da je Amerika pripravljena za akcijo.

Po sprejetju v nižji zbornici je bil načrt poslan senatu, kjer bo morda revidiran. Izvajanje programa gradnje novih bojnih letal predvideva potrošnjo nadaljnjih milijard dolarjev.

Ojačanje letalske sile je priporočala posebna komisija, katero je imenoval predsednik Truman. Načelnik komisije je Thomas Finletter. Nižja kongresna zbornica je s sprejetjem načrta podprla komisijo.

Truman je 17. marca, ko je nastopil pred senatom in kongresniki, predlagal, naj kongres sprejme načrt vojaške konskripcije in obveznega vojaškega

vežbanja. On je pozval kongres, naj dovoli dodatne milijarde dolarjev za armado in bojno mornarico. Takrat je naglasil, da mora Amerika podvzeti odločne korake za ustavitve pohoda komunizma in širjenja vpliva Sovjetske unije v Evropi in Aziji.

Mirne volitve v Italiji

Vojaki in policaji stražijo volilne prostore

Rim, 18. apr.—Splošne volitve, pri katerih bodo Italijani odločili med vzhodom in zapadom, so se pričele danes. Nadaljevala se bodo v ponedeljek, toda izid bo znan v torek ali v sredo. Poročila pravijo, da so volitve mirne.

Okrog 330.000 vojakov in policajev straži volilne prostore. Premier Alcide de Gasperi, vodja stranke krščanskih demokratov, ki ima oporo pri Vatikanu in Ameriki, je napovedal, da bodo kandidati njegove stranke zmagali pri volitvah.

Voditelji ljudske fronte, katero tvorijo komunisti, levicari in drugi radikali, molčijo. Pri volitvah bodo izvoljeni poslanci in senatorji. Svet bo zvedel, ko bodo glasovi prešteti, ali bo sedanja vlada ostala na krmilu ali ne. Borba je med desnico in levico.

Amerika je poslala Italiji živila in druge potrebščine v vrednosti čez \$2.000.000.000 po zaključitvi vojne. Predsednik Truman je zapretel, da Italija ne bo deležna ameriške pomoči na podlagi Marshallovega načrta, če bo zmagala ljudska fronta pri volitvah in se bo Italija naslonila na Sovjetsko unijo.

Obračunava proti špionom v Ljubljani

Belgrad, 17. apr. — V Ljubljani se je pričela obravnava proti čevanajstih osebam na obtožbo špionaže. Obtožnica jim očita, da so pošiljali informacije vojaškega značaja agentom tujih vlad. Glavni obtoženeц je profesor Mirko Bitenc.

AMERIŠKE DELAVSKE UNJE V NEVARNOSTI, PRAVI WALLACE

New York. — (FP) — Henry A. Wallace, kandidat za predsednika Združenih držav, je opozoril 2.500 zaupnikov Kongresa in industrijskih organizacij in Ameriške delavske federacije, ki so se sestali na zborovanju, da se gibanje ameriških strokovnih unij v resni nevarnosti. On in senator Glen H. Taylor, kandidat za podpredsednika Združenih držav, se nista mogla udeležiti zborovanja osebno zaradi smrti v njihovi družini.

Zaupnikom sta naslovila poslanici, ki sta bili prečitani na zborovanju. Wallace je v poslanici ostro obsodil Taft-Hartleyev protivladski zakon in ameriško zunanjo politiko.

"Borba za obrambo pravic ameriških delavcev," je dejal Wallace v poslanici, "je tudi borba proti zunanji politiki predsednika Trumana, obrambnega tajnika Forrestala in senatorja Vandenberga. Ta politika je preskrbela razloge za izdajanje injunkcij na podlagi

Domače vesti

Obisk
Chicago.—Glavni urad SNPJ sta 14. aprila obiskala August in Sylvia Smolick iz North Chicago, Ill.

Iz Clevelanda
Cleveland.—V ženski bolnišnici je umrla Josephine Zloty iz Willoughbyja, rojena Kovač, prej Vesel, stara 45 let. Rojena je bila v Clevelandu in spadala je k SDZ. Zapušča moža, poročenega hčer in sestro Angelo Rolih. — V bolnišnici je umrl Frank Rupnik, star 45 let, rojen v Južni Ameriki. Tukaj zapušča ženo, sina, ki služi pri vojaki na Guam, sestro in brata. — V bolnišnici St. Luke's se nahaja Edward Kromar iz Collinwooda.

Židovska armada porazila Arabce

Zidje zasedli osem arabskih naselbin

Jerusalem, Palestina, 17. apr. — Židovska armada je porazila arabsko silo v bitki v severni Palestini. Čez dvesto Arabcev je bilo ubitih in ranjenih in židje so zasedli sedem topov.

Arabski sili je poveljeval Fawzi Kaukji. Pozorišče bitke, katera je trajala dva dni, je bilo ozemlje pri Haemaku. Židovska armada je okupirala osem arabskih naselbin.

Bitke med židi in Arabci so se vršile pri Tel Avivu in Tulkarm-Jeninu. Poročilo iz židovskega vira pravi, da je bilo čez 30 Arabcev ubitih in ranjenih.

Amerika poslala bombnike v Nemčijo

Fuertenfeldbruck, Nemčija, 17. apr. — Amerika je poslala 28 bombnikov tipa B-29 v Nemčijo. Vsi so dospeli v to mesto. General Lucius D. Clay, poveljnik ameriške okupacijske sile in načelnik vojaške vlade, je naznanil, da bodo bombniki imeli manevre v Nemčiji. Dalje je naznanil, da se bodo pojavili v zraku nad Berlinom.

Taft-Hartleyeva zakona proti unijam. Vsaka akcija proti delavcem je podvzeta pod pretevo narodne zaščite in osnovana na fabriciranih vojnih groznjah.

Reakcija, ki kontrolira obetari stranki, sestavlja nove protidelavske načrte. Oskubiti hoče mezdourni zakon in podaljšati delovni teden brez plače in pol za čezurno delo ter odvzeti milijonom delavcev zaščito. Tretja stranka se bori za minimalno plačo dolar na uro in raztegnitev zaščite na vse delavce.

Senator Taylor je v svoji poslanici pozval delavce v ofenzivno proti reakciji, proti vojaški konskripciji in obveznemu vojaškemu vežbanju. Na zborovanju so govorili voditelji unij CIO in ADF. Zborovanje je odprl Al Stearn, direktor unije United Electrical, Radio & Machine Workers. On je načelnik odbora strokovnih unij v New Yorku za Wallacea in Taylorja.

Marshallov načrt podpisan v Parizu

Belgijski premier izvoljen za predsednika sveta

Paris, 17. apr. — Reprezentanti šestnajstih držav v zapadni Evropi in zapadne Nemčije so podpisali Marshallov načrt, na čigar podlagi bodo te države dobile ameriško ekonomsko pomoč. Ceremonije so se vršile v francoskem zunanjem uradu.

Takoj po podpisu načrta je bil formiran svet za ekonomsko kooperacijo in izbrani člani sveta, ki bodo vodili delo. Za predsednika sveta je bil izvoljen Paul Spaak, belgijski premier in zunanji-minister. On je socialist.

Za načelnika eksekutivnega odbora sveta je bil izvoljen Anglež Edmund Hall-Patch, za tajnika pa Francoz Robert Marjolin. Izvoljeni so bili trije podpredsedniki. Eden je Grk, drugi Daneč, tretji pa Šved.

Svet bo trošil denar, katerega bodo prispevali ameriški davkoplačevalci v zapadni Evropi in Nemčiji. Dal je zagotovilo, da bodo vse države na zapadni strani ruskega "železnega" zaporu kooperirale.

General Brian Robertson, britski vojaški guverner v Nemčiji, je podpisal Marshallov načrt v imenu Velike Britanije in kot reprezentant ameriške in britske vojaške vlade v zapadni Nemčiji, general Pierre Koenig pa v imenu Francije. Ceremonije so se vršile v navzočnosti britskega zunanjega ministra Ernesta Bevinja, ki je tudi predsedoval seji. V imenu Grčije je načrt podpisal Konstantin Caldaris, zunanji minister v monarhistični vladi.

Ameriške pomoči na podlagi Marshallovega načrta bodo deležne Velika Britanija, Francija, Italija, Avstrija, Belgija, Danska, Irska, Grčija, Turčija, Norveška, Holandska, Portugalska, Švedska, Švica, Luksemburška, Islandija in zapadna Nemčija. Resolucija z zahvalo Ameriki za pomoč je bila soglasno sprejeta na seji.

Naznanilo pravi, da se bodo reprezentanti Velike Britanije, Francije, Belgije, Holandije in Luksemburške ponovno sestali na seji in razpravljali o apelu na Ameriko, naj jim nudi poleg ekonomske tudi vojaško pomoč.

Best spoznan za krivega izdajstva

Boston, Mass., 17. apr. — Robert H. Best, radijski komentator v Nemčiji in vojnem času, je bil spoznan za krivega izdajstva na obravnavi pred federalnim sodiščem. Porotniki so se osovetovali tri ure in 40 minut. Best, sin protestantskega pastora, rojen v Sumterju, S. C., je priznal, da je imel čez tristo govorov na nemških radiopostajah v vojnem času. Trdil je, da se je boril proti boljševizmu in za sklenitev pogodnega mira med nacistično Nemčijo in zavezniki. Maksimalna kazen za izdajstvo je smrt. Federalni sodnik Francis W. Ford je odločil obsodbo Besta.

Finski parlament odlaš z ratifikacijo pogodbe

Helsinki, Finska, 17. apr. — Parlament odlaš z ratifikacijo pogodbe prijateljstva in vzajemne pomoči, ki je bila sklenjena in podpisana med Finsko in Sovjetsko unijo v Moskvi. Premier Mauno Pekkala je zapretel, da bodo on in člani njegovega kabineta resignirali, ako ne bo parlament ratificiral pogodbe. Pekkala in zunanji minister Carl Enckell sta poudarila, da je pogodba garancija zaščite in neodvisnosti Finske.

AVTNA KORPORACIJA NAZNANILA OMEJITEVOBRATA

Okrog 200.000 delavcev bo izgubilo zaslužek

POMANJKANJE ŽELEZA IN JEKLA

Chicago, 17. apr. — Korporacija General Motors je naznanila, da bo omejila obrat in zaprla več tovarn 23. aprila zaradi pomanjkanja železa in jekla. Pomanjkanje je posledica ustavitve obrata premogovnikov v teku spora med rudarsko unijo UMWA in operatorji, ki je bil izravnani. Okrog 250.000 rudarjev na polju mehkega premoga se je vrnilo na delo po izravnavi spora.

Rudarski stavki so bile prizadete jeklarske kompanije. Produkcija jekla in železa je padla, ker so jeklarske tovarne omejile obrat. Avtna korporacija pravi v naznanilu, da bo morala odsloviti okrog 200.000 delavcev. Počivali bodo najmanj deset dni.

V tovarnah korporacije General Motors v Detroitu, Chicagu in drugih mestih je zdaj upošlehen okrog 380.000 delavcev. Uradniki korporacije trdijo, da bo obrat obnovljen, ko bo dovolj jekla in železa, ki se potrebuje za izdelovanje avtomobilov, na razpolago.

Wilfred Sykes, predsednik Inland Steel Co., je dejal, da je produkcija jekla padla za milijon ton zaradi stavke rudarjev. V štirih tednih, ko so rudarji počivali, je izguba v produkciji premoga znašala najmanj 44.000.000 ton.

Železnice so morale odsloviti okrog 70.000 delavcev, jeklarske kompanije pa 55.000 delavcev zaradi pomanjkanja premoga.

Uradniki korporacije General Motors v Detroitu so izjavili, da bo omejitev obrata znižala produkcijo avtomobilov in drugih motornih vozil. Obnova obrata bo zavisela od dostavljanja jekla in železa. Jeklarske kompanije so morale zapreti čez 130 tovarn zaradi pomanjkanja premoga.

Walter P. Reuther, predsednik unije združenih avtnih delavcev CIO, je dejal, da se je korporacija General Motors odločila za odslopitev delavcev v teku pogajanj z unijo. Ona se upira zvišanju plače in drugim zahtevam unije.

Anderson se odločil za resignacijo

Albuquerque, N. M., 17. apr. — Poljedelski tajnik Clinton P.

RUSKE VOJAŠKE OBLASTI USTAVILE VLAKE V AVSTRJI

Dunaj, 17. apr. — Ruske vojaške oblasti so ustavile britske vojaške, potniške in tovorne vlake v bližini Dunaja. Uveljavile so nove prometne restrikcije na cestah med Dunajem in britsko okupacijsko cono.

Mnenje prevladuje, da hočejo Rusi potisniti Angleže, Američane in Francoze iz avstrijske prestolnice. Začeli so izvajati slične odredbe v Avstriji kot jih izvajajo v Berlinu.

Nove ruske pregledne postaje so bile ustanovljene pri St. Poeltenu, 35 milj zapadno od Dunaja, in v koridorju ob cesti med Lincom in Salzburgom. Ena postaja je bila ustanovljena v bližini francoskega letališča pri Schwechatu.

Ruske vojaške oblasti niso ovozirale ameriških vojaških vlakov na progi med Dunajem in Salzburgom. Ameriški častni-

Tržaško vprašanje spet v ospredju

Sovjetska unija naj izrazi svoje mnenje

Washington, D. C., 17. apr. — Amerika je ponovno pozvala Sovjetsko unijo, naj izrazi svoje mnenje o predlogu glede izročitve Svobodnega tržaškega ozemlja Italiji. Izročitev ozemlja Italiji so predlagale Amerika, Velika Britanija in Francija 20. marca. Amerika je že trikrat pozvala Sovjetsko unijo, naj izrazi svoje mnenje o predlogu iz reviziji italijanske mirovne pogodbe. To je poteza, ki naj bi vplivala na izid splošnih volitev v Italiji.

Državni podtajnik Robert Lovett je naslovil noto Aleksandru S. Panjuškiju, ruskemu poslanku v Washingtonu, tik pred volitvami v Italiji. V tej je ponovno potisnil tržaško vprašanje v ospredje, čeprav je sovjetska vlada naznanila, da je proti izročitvi. Poudarila je, da je italijanska mirovna pogodba v veljavi le nekaj mesecev in da so žele Amerika, Velika Britanija in Francija preko drugih držav, kjer so podpisale pogodbo.

Namen Amerike, Velike Britanije in Francije je prozoren. Te države se boje zmage levicarske ljudske fronte v Italiji. Borba je med to fronto in stranko krščanskih demokratov, katere vodja je premier Alcide de Gasperi. Lovett se je poslužil zvijače v upanju, da bo reakcija ostala na krmilu v Italiji.

Zbiranje denarja za židovsko armado na Poljskem

Varšava, Poljska, 17. apr. — Adolf Berman, predsednik židovskega centralnega odbora, je razkril, da je bila zbrana vsota \$200.000 za židovsko armado Hagana v Palestini, ki je zavezovana v bitkah z Arabci. Poljska vlada podpira kampanjo. Njen besednik je dejal, da Poljska ne sme biti brezbrizna, temveč mora podpirati borbo židov v Palestini.

Klavniška kompanija svari stavkarje

Chicago, 17. apr. — Armour Packing Co. je naslovila svariilo stavkarjem, da bo obnovila obrat s stavkokazi, če se stavkarji ne bodo takoj vrnili na delo. Stavko proti tej in drugim kompanijam je oklicala unija CIO, ko je bila zahteva za zvišanje plače odbita.

Anderson je naznanil, da bo resigniral 10. maja. O svoji odločitvi je informiral predsednika Trumana.

NOVA POLITIČNA KRIZA NASTALA V BOLIVJI

Rebeli kontrolirajo oljna polja v Barranci in Bermeji

DRŽAVNI TAJNIK MARSHALL POSVARJEN

Bogota, Kolumbija, 17. apr. — Nova politična kriza se razvija v Kolumbiji kot posledica umora Jorga Gaitana, voditelja liberalne stranke. Umor je sprožil revolto in krvave izgrede in izsilil reorganiziranje vlade.

Škoda, povzročena v Bogoti v teku izgrediv, se ceni na \$300.000.000. Vlni krogi trdijo, da je bilo 300 ljudi ubitih v izgrediv, toda poročila iz drugih virov pravijo, da je bilo ubitih od 700 do tisoč ljudi.

Vdova umorjenega voditelja liberalne stranke vztraja pri zahtevi, da mora Mariano Ospina Perez, predsednik kolumbijske republike, resignirati.

Enote kolumbijske armade so še zavezovane v bitkah z rebeli v več krajih. Poročilo pravi, da rebeli kontrolirajo oljna polja v Barranci in Bermeji ter Puerto Berrio, pristaniščno mesto. Letalska sila kooperira z armado v zatiranju revolte. Rebeli so prevzeli administracijo v mestih Zipaquirá, Cajca, Viota in drugih v provinci Dundimari.

Vseameriška konferenca, ki je bila pretrgana po izbruhu revolte, je obnovila svoje delo. Reprezentanti 21 ameriški republik so se sestali v predmestju Bogote. Sprejet je bil zaključek, da se ime Vseameriška unija spremeni v organizacijo ameriških držav. Za zaključek je bilo oddanih enajst glasov, proti pa deset.

Vlada je naznanila, da je bilo štirinajst voditeljev komunistične stranke aretiranih. Med temi sta Augusto Duran in Jose Luis Silva.

Washington, D. C., 17. apr. — Zdalje je bilo razkrto, da je bil državni tajnik George C. Marshall posvarjen, preden je član ameriške delegacije odpotoval v Bogoto na vseameriško konferenco, na možnost izbruha revolte in izgrediv v Kolumbiji.

On je svarilo ignoriral. Podadmiral R. H. Hillenkoetter, direktor centralne detektivske agencije, je pred člani kongresnega pododseka izjavil, da je Marshall dobil detajlirane informacije o napetosti v Bogoti in da bodo izgredivi in demonstracije lahko izbruhnile in ovirale delo konferenca.

Hillenkoetter je tudi razkril, da je Jorga Gaitana umoril Jose Siera, nečak vojaškega častnika Gomeza. Umor je bil maščevanje, ne komunistična zarota, čeprav je Marshall trdil, da so revolto in izgrede provokirali komunisti.

Filipinski predsednik Roxas umrl

Manila, Filipini, 17. apr. — Predsednik Manuel A. Roxas je naglo umrl. Zadel ga je kap na letališču v bližini Manile, kjer je imel govor z napadi na komuniste. Roxas je bil prvi predsednik filipinske republike. Ob smrti je bil star 56 let. Nasledil ga je Elpidio Quirino, podpredsednik in zunanji minister.

Ruske družine zapuščajo Nemčijo

Berlin.—Nemški listi v sovjetski okupacijski coni poročajo, da ruske družine zapuščajo Nemčijo, toda ne iz bojnosti pred izbruhom vojne. Ruske vojaške oblasti so znižale okupacijske stroške.

PROSVETA THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodna za Združene države (Istven Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrti leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$9.50 za celo leto, \$4.75 za pol leta; za inoseststvo \$11.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$8.00 per year, Chicago and Cook County \$9.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenarodnih članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesni itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom: PROSVETA

2857-56 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Glasovi iz naših naselbin

Napnimo vse sile za demokracijo in svetovni mir!

Cleveland, O. — Ta dopis je namenjen vsem, ki ljubijo mir in demokracijo, posebno pa materam, ženam in zarotnikom. Moja želja je, da bi se vsi ti prebudili iz spanja / ter pogledali malo z odprtimi očmi v svetovno arno, kjer se odigrava igra za krl naših sinov, očetov in ženinov.

Niso se še posušile solze in začelele rane za onimi mučenimi in padlimi sinovi in očeti, ki so padli v zadnji vojni, a reakcija, ki je delala tajno ves čas vojne, hoče preprečiti zmago demokracije nad fašizmom.

Kje se je rodil fašizem? Meni je prav dobro znano, saj sem ga občutila na lastni koži, zato sem bežala pred njim iz Italije. Ko sem prišla v Ameriko, sem svobodno zadihala in zdelo se mi je, da sem v raju. In danes? Fašizem naj bi bil naš prijatelj, naš zaveznik? Amerikanci naj mu bi našli malo z dolarji in živčevje na račun nas, devkoplavečev.

Lansko leto so nam zvišali davke, našim sovražnikom — fašizmu — pa kratkotalno siplje milijarde, z zmojem pridobijeni ljudski denar. Na drugi strani pa ljudstvo ne vprašajo o dragih in če ima zaostati za svoje potrebe. Ne, to jim je deveta briga!

Reakcija so v glavi samo dobički in zopet dobički. Nje ni mar, če ljudstvo strada, samo da je nje malhu polna. Radi profita se ona druži s fašizmom, ki se je rodil v Rimu. Tam so si podali roke Viktor Emanuel, Mussolini in papež, kateri so se tudi skupaj slikali. Takrat je bil grof Sforza zunanji minister, kakor je tudi danes. Ali ste že kdaj videli grofe "demokrate" in da so ljudski prijatelji? Tedaj so hoteli biti blizu Mussolinija vsi grofje in visoka gosposda. Takrat je bil umorjen delavski poslanec Mateotti, grof Sforza pa je šel v Francijo, iz Francije pa je v Ameriko. Tukaj pa je ta "veliki demokrat" delal podtalno. Danes pa lahko vsakdo vidi, kakšen "demokrat" je.

Ko so naši ameriški fantje umirali na bojnih poljanah, se je škof Spellman vozil z letalom iz New Yorka v Vatikan. Po kaj je letal tja? Morda šteti naše mrtve? Ne, pač pa varovati tiste gnile zidove, da ne bi naši fantje streljali nanje. Italijanski fašisti in nemški nacisti so pa lahko zavarovani streljali naše ameriške fante, med katerimi je bilo tudi mnogo slovenskih sinov. Ne, teh ni bilo škoda, pač tistih starih zidov, za katerimi so se skrivali fašisti.

Ko je nam ostiče napovedalo vojno, so naše fante poklicali pod našo zvezdno zastavo v obrambo naše domovine. Vsi so se odzvali brez izjeme. Nikdo ni nikogar vprašal, kaj je ali kdo je, ampak vsi so bili dobrodošli. In danes? Danes je gonja proti vsem Slovanom. Ali se niso naši mladeniči borili kot levi po vseh frontah? S čim smo torej zaslužili tako postopanje? Doprinašali smo svoj delež za zmago demokracije tudi na domači fronti. Kaj hočete se od nas? Danes prodajate moj rojstni kraj fašizmu. Moji bratje in sestre so osvobodili Trst s tisočimi žrtvami, ki je bil pod okupacijo reakcije, danes pa ista reakcija kriči, da je Trst italijanski. Ne, ni italijanski, kajti tista zemlja je prepojena s slovensko krvjo, tam so rastle lonjarske oljke, tam so živeli naši dedi in pradedi. Kdor trdi, da je Trst italijanski, laže! V roke naj vzame zgodovino in jo prečita, pa bo na fasnem, kdo je že od nekada živl na tisti zemlji. Ce so se tja priklitali Italijani, nas pa pahnili ven, še to ne pomeni, da je italijanska

škega imperializma, bolj vplivalo na izbruh "revolucije" v Bogoti kakor pa komunistično podžiganje. Kar vse skupaj pomeni, da tudi Washington nima lahkega stališča; za "Marshallove načrte" ima nič koliko odjemalcev, "yankeškega" imperializma se pa svet boji! Zlasti se ga boji Latinska Amerika, kjer je zopet pričel dvigati svojo glavo.

Ta družina, po imenu William Van Auken iz Los Angelesa, si je napravila "dom" v svetu, ker ni mogla dobiti stanovanja.

zemlja. Če bi bilo temu tako, potem je tudi New York italijanski, kajti v New Yorku je več Italijanov kot v Trstu. Če hočete nasiti lačno fašistično reakcijo, dajte ji New York, ne pa Trsta.

Reakcija je radodarna s tujo lastnino, ne pa s svojo! Sedaj zopet kriči, da je treba mobilizirati mladeniče. Čemu? Vsaj nam ne preti nikakšna nevarnost. Ljudstva vsega sveta so sita vojne. Morda misli, da bo šel moj sin ubijati te ostale sestre, brate in druge sorodnike. Ne, nikdar! Soprog je bil v vojni štiri leta, sin pet. To bo za dosti! Poprej bodo morali mrene umoriti, predno bodo šli moji zopet preko oceana. Tu bo mo branili svoj dom do zadnjega diha, ne bomo pa se borili za tuje fašistične grofe in vojne hujskače!

Vsakdo naj čuva svoj dom. Zene, matere in neveste, napni mo vse sile in delujmo za mir! Naša dolžnost je, da se organiziramo za mir in ne za vojno, za mirno sožitje vseh narodov, ne glede na polt in vero!

Mary Konestabo.

Iz urada "Big" Tonyja

Oakland, Calif. — Tu ni snega pozimi, ampak dežuje. To zimo pa ni bilo ne prvga ne drugega, tako da je bila prava suša. Po radlu je bilo naznanjeno, da vode primanjkuje. Če ne bo vode, bomo pili pa vino, sem se šalil. Toda če ne bo dežja, tudi trta ne bo obrodila. Zdanje tri tedne se nas je pa vendar narava usmilila in nam poslala dovolj dežja, tako da ni nobene nevarnosti, da bi grozde ne obrodilo.

Dne 14. marca je minulo 66 let, odkar sem zagledal luč tega pukljatega sveta. Domači in prijatelji so mi pridedili "party". Vsi smo se imenitno zabavali. Želeli so mi, da bi se nadalje z veseljem vlekel koncertino, tako dolgo, da številke postavimo na repček. Ne vem, če bo šlo. Pa na tem pukljastem svetu je vse mogoče. Če se bom tako počutil kot se danes, se kaj takega lahko zgodi. Meni se tako in tako nikamor ne mudi.

Potem sva se pa z našo mamjo dogovorila, da se popeljeva v Fontano po pirhe. Rečemo, storjeno! Na veliki petek zgodaj jutraj se podava na pot. "Lizo" smo napojili z gasolipom, Toneta pa z vinom, pa smo bezljali po suhi cesti št. 99 po 60 in tudi več milj na uro. Ob dveh popoldne smo bili že v Los Angelesu. Mimogrede se oglasimo pri našem prijatelju Blažu Mezuriju, kateri je nas "potrital"; mene s pivom, mamjo pa z mlekom. Po kratkem razgovoru in razvedrilu smo se od njega po-

John Pečnik, ki je oskrbnik dvorane in zelo aktiven pri društvih in pri vseh prireditvah, katere društvo priredi v dvorani.

svolili in se podali proti Fontani, kamor smo dospeli ob 6. uri zvečer. "Jerpergo" sva dobila pri Louisu Ramovšu, kot po navadi, potem sva šla pa obiskat Johna Pečnika, katerega sva dobila na bolniški postelji. Sicer ni bolan, da bi ga kaj bolelo, ampak "karborator" pravilno ne funkcionira in njegov zdraynik mu je ukazal, da so zanj najboljša zdravila postelj in počitek.

John Pečnik je oskrbnik dvorane in zelo aktiven pri društvih in pri vseh prireditvah, katere društvo priredi v dvorani. Ko sva se poslovila, se je že bolje počutil. Peljala sva se tudi na obisk k družini Blazich. Vsa ko pot, kadar sem se pripeljal pred hišo, me je pozdravil z navadnim "hallo, hallo!" To pot ga pa ni bilo in meni in mamji je bilo težko pri srcu, ko ni bilo tistega prijaznega pozdrava kot običajno. Sel je in ga ne bo več med nami. Anton Blazich je bil naš dober prijatelj; bil je napreden mož, dober družabnik in znal je dajati dobre nasvete tistim, kateri so ga vprašali zanje. Naselbina ga bo pogrešala. Umril je 15. jan. 1948 v starosti 71 let. Njega ni več med nami, ali njegov duh še živi.

V nedeljo popoldne je bila pa seja društva SNPJ. Seja je bila kratka, po seji smo se pa nekoliko okrepčali in nekateri so tudi balincali ter sekali pirhe kot v stari domovini. Mrs. Petrič je odnesla prvo nagrado. Potem smo bili pa zopet poklicani v dvorano. Bila je velika udeležba. Sestra Zaitz nam predstavi nam dobro poznane pisatelja Louisa Adamiča. V pol uri dolgem govoru je nam povedal marsikaj zanimivega. Priporočal je vsem, da se naj zavedamo, da imamo pravico kot državljani povedati svoje misli in jih spo-

Gordon Kahn, ki je optični inženir "Hollywood on Trial", kateri se bavi s tako svanim hollywoodskim procesom, katerega je dvignil kongresni "senatorski" odbor. Pred ta odbor je bil tiran tudi ta hollywoodski pisatelj. Knjiga stane dolar mehko vezana, trdo vezana pa \$2.75.

ročiti našim kongresnikom, ker to leto je zelo važno leto, ko bomo imeli zopet priliko, da izvolimo naše kongresnike, senatorje in predsednika.

On je izrazil, da bo podpiral Wallacea, za kar je žel ploskaje od navzočih. Stavljentih je bilo tudi nekaj vprašanj, na katere je povoljno odgovoril. Neki mlad fant, ki nima preveč rad Adamiča, mu je stavil vprašanje, katero je bilo pa bolj podobno kritiki. Hotel je vedeti, če je to politični shod. Ako je politični shod, bi morali imeti zunaj napis, da je danes v dvorani politični shod. S svojim nepremišljenim vprašanjem je naredil med navzočimi zelo slab vtis.

Po seji je bila pa prosta zabava in ples. Louis Smionič je prinesel harmoniko, jaz pa koncertino, pa sva igrala, da so plesali kot za stavo.

Na tistem shodu sem se seznanil tudi z Antonom Kečetom, kateri večkrat kaj poroča v Prosveti. Upam, da bo on poročal bolj podrobno o shodu.

Drugi dan sva se pa z mamjo odpeljala na obisk k Petru Benedictu v El Cajon, 140 milj od Fontane. Njega in Mary sva zelo iznenadila, ker nista naju pričakovala. Ostala sva pri njemu tisti večer, drugi dan pa zopet nazaj v Fontano. Peter je fin dečko. Pri njem je vsakdo deležen gostoljubnosti, katere se ne dobi nikjer take, tudi za denar ne. Sedaj je zelo zaposlen, ker je prevzel gostilno in jo vsa preuredil.

Na povratku v Fontano sva obiskala Pečnikove, Rudmanove in Parkljeve. Drugi dan sva se pa poslovila od Louisa Removsa, kjer sva imela začasno stanovanje. Od Parkljevih sva jo mahnila proti domu, kamor sva dospela ob 6. uri zvečer. Vsem lepa hvala za gostoljubni sprejem!

Ta mesec je poteklo 40 let, odkar je naša mama v tej deželi. 11. maja bo pa 40 let, odkar sva si obljubila zakonsko zvestobo. Ne vem, kateri je po krivem prisegel, jaz ali ona, menda nihče, ko sva še vedno skupaj. Zato bomo pa imeli zopet "ohcet" 9. maja, pričetek ob 2. uri popoldne v domači hiši, 2872 E. 9th st. Na tej poroki ne bo manjkalo ničesar. Cesar nima mo, bomo pa kupili. Moj prijatelj Andrew Lekšan mi je že obljubil, da pride in da bo naju poročil brezplačno še za 40 let, potem se bova pa odpeljala na "honeymoon" v Renton, Wash. Mimogrede se bova oglasila tudi v Oregon Cityju, Ore. Če je kdo v omenjenem mestu, da naju pozna, naj se oglasi s kartico, pa se bomo videli. Pozdrav vsem čitateljem Prosvete!

Anton Tomič.

Tretja stranka ni delavska stranka

Cleveland, O. — Dne 3. aprila sem prejel kartico iz Puebla, Colo., od neke nepoznane rojakinje. Ze sem mislil, da mi piše Rose Radovich, a pisava je drugačna, spodaj pa podpis "Anna" in "Ida".

Anna piše, da je videla slike predsedniškega kandidata Wallacea in senatorja Taylorja in da ji oba ugajata, zsto bo delala za njuno izvolitev. Dalje pravi, da je katoličanka, mene pa vprašuje, zakaj sovražim progresivno stranko. Ko je čitala moj dopis o tretji stranki, je dobila vtis, da smrtno sovražim Wallacea, zato se je močno razburila. Da se rojakinji ne bo kaj hudega pripetilo, je potrebno, da raztolmačim pomen mojega dopisa o tretji stranki. To pa ne pomeni, da mora čitati te vrstice tudi neki lažnjivi ključek iz Belvedera. Zanj ni zdravil v naši "apoteki"! Njegov položaj je obupen.

Torej gremo k Ančki v Pueblu. Ali si čitala zapisnik o zborovanju glavnega odbora SNPJ? Neki glavni odborik je na seji dejal isto kot sem jaz zapisal, da sodanja progresivna stranka ni delavska stranka. In to lahko ponovno ponovim. Kaj pa je bil Roosevelt? Demokrat. Ali ne? In kaj je bil Henry Wallace, ko je z Rooseveltom kandidiral na listi demokratske stranke? Komunist ja ni bil. Ali je bil? Saj še ni dolgo, ko je podal izjavo, da ni bil nikdar komunist in nikoli ne bo. Theodore Roosevelt je bil republikanec, a ker se ni strinjal z republikanem Taftom, je bil kandidat tretje stranke, kot je danes Wallace. In kaj se je zgodilo? Pomagal je poraziti Tafta, za predsednika pa je bil izvoljen demokrat Wilson. Ko pa je Wilson v drugič kandidiral, je bil proti vojni in zopet izvoljen, kajti ženske niso hotelo, da bi pobijali njihove sinove in pomagale so mu do izvolitve. (Zenske 1. 1916 še niso imeli volilno pravice. — Ured.)

Vzlic temu pa je bila Amerika potegnjena v vojno, kajti Wilson ni mogel držati obljube, če bi jo tudi hotel.

Po vojni pa so prišli na krmilo republikanci, kateri so nam obljubljali dve garaži in dva avtomobila, povhu pa še pohane piške v loncih. Ljudje pač delajo pomote, zato so jih tudi republikanci in obiskala nas je kriza.

Roosevelt bi pa rad šel v vojno, ker nista bila prijatelja s Hitlerjem. Predsednik Zedinjenih držav ne more napovedati vojne, kot jo lahko napove cesar ali kralj, kajti o tem odloča kongres, pri SNPJ pa konvencija. Roosevelt ni nič obljubil, da bo proti vojni, dočim so nekateri vpili, da ne bodo šli v vojno, dokler ni Hitler napadel Rusije.

Tudi Wallace ni bil proti vojni, prav tako nisem bil jaz. Tedaj se ne bi nič branil, če bi me notri poklicali kot starega ameriškega vojaka. Raje bi se bojeval v vojni kot pa brez fičifaža z nekaterimi z Lawndale ave.

Ančka iz Puebla naj bo brez skrbi, ker ne bom nameril fičifaža na Wallacea. On še ni nikjer rekel, da je njegova stranka delavska stranka. Njegov boj je usmerjen proti Trumanu. Da, tudi jaz sem slišal Trumanove govore, ki jih je imel pred kongresno zbornico in pa na irškem banketu, na katerem je obdžil Henryja, da je komunist, kateri pa je še vedno demokrat.

Ker je Wallace demokrat, ne bom delal zanj reklame. Tudi jaz sem bil kandidat na listi socialistične stranke, a demokrate niso delali nobene reklame zame. Pa ne samo to! Ne morem reči, da so volili zame vsi sodruzi. Na drugi strani pa so mi dali unfonisti več podpore kot sem jo dobil iz blagajne, katero sem tudi jaz pomagal ustvariti. Dasi je bila socialistična stranka delavska, pa so moji tovariši šli tja, kjer je bil velik kup gnoja.

Vzlic mojemu prepričanju, da Wallaceva stranka ni delavska, pa se lahko zgodi, da mu bom dal svoj glas, kajti Truman ga ne bo dobil. To pa vsled tega, ker je priporočil tretje stranke bolj pametno, namreč da bi se pričelo graditi državne projekte, kakor za časa Roosevelta, kot pa da bi postavljali na noge Evropo z ameriški milijardami.

Taifa nimam tako rad kot Wallacea, dasi sva se z njegovim očetom skupaj peljala na vlak, ko se je peljal na shod v Cleveland. Prav tako ni nič kaj prijubiljen govtner Dewey. MacArthur pa ima še tako stalno službo generala. Če pa ta služba ni zanj, naj gre pa v pokoj, saj je že dovolj star. Sicer pa generali niso dosti prida predsedniki. Zgodovina pravi, da je Grand rad pil rakijo in da je bil dober general, a slab predsednik velike republike. Stassen iz Minnesote pa je boljše republikanec kot Taft, ali jaz bi raje volil za Johna Blatnika iz Minnesote kakor pa za Stassena. Torej mi ostane edino Wallace, ki je farmer iz Iowa, in mi bo lahko pomagal z mlekom.

Torej: Ančka, nič ne skrbi, ker se ne bo Wallaceu nič hudega zgodilo od moje strani. Na koncu pa se enkrat ponovim, tretja stranka ni delavska stranka! Frank Barbič.

IZUMITELJI IN RACIONALIZATORJI

v Jeseniški železarni so omogočili povečanje proizvodnje in nemoteno obratovanje

Ljubljana. — Za izvršitev velikih nalog, ki jih pri nas nalaga petletni gospodarski plan, je najbolj nujno izpopolnjevanje tehničnega znanja v vseh naših delovnih procesih, skrbeti moramo neprestano za vzgojo novih strokovnih kadrov in urediti sistemsko zdravo zamisel naših izumiteljev in racionalizatorjev, ki so nosilci novih idej v razvoju sodobne tehnike, ki omogoča socialni, kulturni in gospodarski napredek.

Izumitelji in racionalizatorji so odraz velikih družbeno-ekonomskih sprememb, ki so v temeljih spremenile tudi odnos do dela. Novi odnos do dela je najvažnejši činitelj na vseh področjih naše ustvarjalnosti. To je še posebej važno tam, kjer so tehnične naprave zastarele in kjer moramo uporabljati one pripomočke in tehnične naprave, ki smo jih sami ustvarili.

Vseh teh velikih nalog se jeseniški izumitelji, racionalizatorji in udarniki v polni meri zavedajo. V zadnjih mesecih so stavili celo vrsto novih predlogov za izboljšanje in racionalizacijo dela ali pa so omogočili nadaljnje in nemoteno delo v nekaterih obratih.

DRAGO CERAR, asistent v plavžarskem obratu, je uvedel granulacijo žlindre (v zrnatost strukturo) in predelavo žlindre v zelo koristne namene. Pri predelavi železne rude v grodelj, ostaja pri vlišanju železa znatna količina usedline, tako zvanje žlindre, ki povzroča obratu veliko breme neproduktivnega dela, zvezanega z zamudno čiščenjem z znatnimi stroški. Odvoz težke žlindre je združen z vrsto delovnih operacij, ki močno obremenjujejo posado plavža in železniškega oddelka. Z granulacijo žlindre se doseže v veliki meri prihranek delovne sile, strojnih naprav, voznega parka in se izboljša delovna varnost.

Drago Cerar, asistent v plavžarskem obratu

Cerarjeva naprava za predelavo žlindre in granulacijo prinaša delovnemu kolektivu železarne Jesenice veliko koristi, ki dosežejo letno več tisoč milijonov dinarjev. Granulirana žlindra je zelo dobrodošla surovina za cementno industrijo, kjer st odstotno nadomešča drugi klinček in omogoča cementarni v Trbovljah dnevno proizvodnjo do 200 T prvovrstnega cementa. S predelovanjem žlindre iz drugih železarn bodo cementarne lahko kmalu dobile važno surovino za nadaljnje povečanje proizvodnje cementa, ki je v tej dobi obnove in graditve prav tako važen činitelj kakor železo in jeklo.

VIŠNER DRAGO, laborant v metalurškem oddelku, je izumil vrsto naprave za fino mletje. V ta namen se običajno uporabljajo krogljčni mlinci. To so mlinci, pri katerih se snov skupaj z jeklenimi, porcelanastimi ali drugimi krogljčami daje v posebno posodo ali boben, ki se vrti ali tresi. Zaradi udarcev in medsebojnega trenja krogljice se snov med krogljice drobi in melje. Taki mlinci se izdelujejo v inozemstvu, imajo pa za pogon posebne električne motorje. Ker pa motorjev nima, mo oziroma jih primanjkuje in so izredno dragi, je Višner sestavil krogljčni mlin za laboratorijska mletja, pri katerem za tresenje ni potreben elektromotor, ampak se tresenje bobna s krogljčami povzroča na ta na-

čin, da se boben pritrdil na kotel, ki je na vzmeti gibljivo pritrdjen na poli elektromagneta na izmenični tok. Kakor niha električni tok, tako niha tudi kotva z bobnom. Prednost tega načina mletja je v tem, da ta

Višner Drago, laborant v metalurškem oddelku

krogljčni mlin ne potrebuje elektro-motorja in nobenih preciznih delov, kakor krogljčnih ležajev, zobatih koles itd. Ta mlin lahko z majhnimi stroški in z enostavnimi sredstvi izdelujemo doma. Ta krogljčni mlin se bo lahko koristno uporabljal za razna fina laboratorijska mletja, (mletja barv itd.).

ALBIN OBLAK, tehnični vodja parne centrale je predlagal preureditev parnega kotla št. 1 v martinarni. S preureditvijo tega parnega kotla se je dvignila proizvodnja pare za približno 2t. na uro ali za 35% nasproti dosedanemu izkoriščanju. Preureditev je stvarno že izvršena in že dva meseca brezhibno deluje. Po preureditvi parnega kotla se je povečala proizvodnja električne energije za približno 400 KW na uro, kar pomeni ob pomankanju energije veliko pridobitev. Ta količina električne energije v določenih primerih zastojuje za nemoteno obratovanje celega obrata v železarni na Jesenicah ali na Javorniku.

INŽ. MIRE DRMELJ, šef kemičnega laboratorija, je sestavil posebno električno laboratorijsko pečico. Za številne kemične preizkuse v laboratorijih za analizo služijo plinske in električne pečice, katerih oblika in velikost je v skladu z izvrševanjem preiskav. Pri uporabi električne energije za ogrevanje pečice omogoča raznovrstnost materiala, ki služi za električni upor in ognjestalno oblogo, več sistemov izdelave muflov, sezigalnih in talilnih pečic,

posebno glede na najvišjo dosegljivo temperaturo v peči. Za kontrolo kakovosti surovega železa in jekla je potrebno neprekinjeno izvrševanje analiz v laboratorijih železarn, zlasti za ugotovitev vsebine ogljika in žvepla. V te vrste uporabljamo tako zване Marsove električne pečice. Za upor pri teh pečic služijo tanke palčice iz silicijevega karbida. Pomankanje Marsovih pečic in predvsem silicijevih palčic, ki so inozemskega izvora, je onemogočilo nemoteno izvrševanje navedenih analiz in s tem v zvezi tudi točno izdelavo raznih vrst kvalitetnega jekla.

Nova pečica je grajena po sistemu kriptonnih pečic. Za električni upor služi drobnozrna, grafitna masa med ognjestalnim šamotnim plaščem in notranjo cevjo, v kateri se doseže temperatura do 1400 stopinj Celzija. Pečica je izdelek naše šamotarne, za grafitno maso pa so uporabili odpadke grafitnih elektrood, ki se uporabljajo pri elektro-pečeh za jeklo. Primeren transformator dovoljuje regulacijo temperature. V kratkih 8-10 minutah je možno doseči temperaturo nad 1200°C. Cena pečice je minimalna, ker je izdelana iz domačih surovin in so da ob vsakem defektu na lahek način obnoviti. Pomembnost pečice je v tem večja, ker je s tem zagotovljeno nemoteno izvrševanje preiskav jekla in surovega železa ter izdelovanje kvalitetnega jekla po predvidenem petletnem načrtu brez zastojev. Z omenjeno pečico se lahko okoristijo tudi vsi ostali laboratoriji v državi.

LOJZE BOŽIČ, delovodja v jeklarni, je stavil 2 predloga za izboljšanje dela. 1. Pri plinških generatorjih se nahajajo na vrhni plošči odprtine za dreznarje ognja, ki so nepopolne, zaradi česar uhaja plin skozi odprtino ali sili delavcu v obraz. Z izboljšavo ohlaja je Božiču uspelo izvesti avtomatično odpiranje zraka in čepa odprtine na tak način, da bo izpuha plina minimalna in delovna varnost čim bolj učinkovita. 2. Za dviganje težkih vrat pri talni peči v martinarni so doslej uporabljali tako zване "pancer" cevi za visok pritisk, ki jih je prej dobavljala neka firma iz Dunaja. Ker je zaloga teh cevi pošla, smo se znašli v težkem položaju. Tudi tu je Božiču uspelo najti rešitev s tem, da je vzel navadno gumijasto cev 17 mm premera, jo ovil s specialno žico levo in desno, jo preizkusil in takoj vgradil tako, da sedaj že tri mesece brezhibno deluje. S tem je pri peči zagotovljeno nemoteno obratovanje in ni mo v tem pogledu nič več odvisni od zunanjih dobav.

(Poslano Sansu)

Brezpravnost koroskih Slovencev

Celovec. — Avstrijski zunanji minister dr. Gruber je na mednarodnih konferencah pri razpravljanju o mirovni pogodbi z Avstrijo ob različnih prilikah izrazil, da so koroski Slovenci glede rabe slovenščine pri avstrijskih oblasteh in uradnih na Koroskem enakopravni z nemškimi prebivalstvom. Tako politične kakor sodne oblasti zavračajo slovenske vloge in celo poštni uradi nočejo znati slovensko. K neštetim dokazom lahko navedemo še enega, ki se je pred kratkim pripetil:

Občinski odbor Kmečke zveze za slovensko Korosko v Borovljah je naslovil na sekretariat Kmečke zveze v Celovcu pismo s slovenskim naslovom. Pismo ni prišlo na naslovljeno mesto, pač pa ga je dobil čez nekaj dni vrnjenega s pripombo "Angabe des Bestimmungsortes ungenuehend". Naslov se glasi: Sekretariat Kmečke zveze za slovensko Korosko, Celovec, hotel Crni orol 1-7.

Ta primer dokazuje, da poštni uradniki sicer znajo slovenski, pa ga namerno nočejo razumeti. Če so znali vrniti pismo, bi ga lahko tudi dostavili na pravi naslov. Ime in naslov Kmečke zveze v Celovcu sta poštnim uradom gotovo dobro znana, ker dnevno sprejema številna pisma in prijizbe po pošti, ki govorijo o gospodarskem pritisku na celističnih in sovinskičnih uradnikov.

Očitno zasledujejo poštni uradi pri tem ne samo izločitev slovenščine iz javne uprave, ampak hočejo prepričati, da bi Slovenška kmečka zveza v Celovcu zvedela za konkretne primere gospodarskega zatiranja koroskih Slovencev in da bi te prijizbe prišle v javnost.

Nezdržen položaj gorških antifašistov v ital. zaporih

Trst. — (Tanjug) — Podporno društvo iz Gorice je pred dnevi poslalo svojo zastopnico na obisk italijanskim ječ v Veroni, Benetkah in Pizaghetonu (provincina Cremona), kjer so zaprti gorški slovenski partizani in antifašisti, katere je obdalo še ameriško sodišče in so jih po ratifikaciji mirovne pogodbe italijanske oblasti premestile v zapore v Italiji, čeprav so mnogi med njimi iz ozemlja, ki je bilo priključeno k Jugoslaviji. Ti jetniki so zaprosili gorške Slovence in antifašiste za pomoč, zaradi česar je podporno društvo iz Gorice poslalo k njim svojo zastopnico, ki je za vsakega od njih nesla paket z najpotrebnejšimi stvarmi, predvsem obleke. Na svojem obisku je ugotovila, da ti tovarniki potrebujejo predvsem hrano in da dejansko tr-

pijo lakoto, kar se vidi po njih oslabelosti. Tako je Marjan Gerbec iz Ročinja shujšal v času ko se nahaja v italijanski ječi za 13 kg, v nevarnosti pa je življenje Viktorja Kukanje iz Malega Dola, ki je bolan na pljučih. Ugotovila je, da jetniki v veronski ječi sploh ne pridejo na svež zrak. Zato je uredila, da bodo odslej naprej redno prejemali zavoje hrane.

Istovrstno je podporno društvo uredilo tudi, da se pravni zastopniki v Gorici in Trstu zanjeto za to, da bi se tudi za te jetnike upošteval zadnji odlok amnestije. Stopila so v stik tudi z jugoslovanskimi predstavništvi v Rimu, ki se zanima za položaj slovenskih jetnikov, ki so s 15. septembrom postali jugoslovanski državljani.

PRVI ELEKTROMOTOR

za 800 KS domačega izdelka. V zagrebški tovarni "Rade Končar" so doslej izdelovali električne motorje le do 40 KS zmogljivosti. Za večje industrijske obrate so pa potrebni mnogo močnejši motorji, kakršnih doslej še nismo izdelovali v Jugoslaviji. Vajarna pločevine v jeseniški železarni potrebuje motor za 800 konjskih sil. V zagrebški tovarni so se lotili težavne naloge; začeli so izdelovati prvi električni motor velike zmogljivosti. S tem motorjem se bo proizvodnja valjarne pločevine na Jesenicah povečala za 20%. Te dni bodo končana zadnja dela. Naslednji veliki motor bodo izdelali za železarno v Storah.

V ISTRI

botlo letos odprli več kamnolomov. V pujski okolici so velika ležišča dragocenega marmora, ki doslej še niso bila primerno izkoriščena. Doslej je primanjkovalo delovnih moči in prevoznih sredstev. Večina kamna iz istrskih kamnolomov prevažajo po morju. Letos bodo doseženi kamnolomi dobro opremljeni s stroji in drugimi napravami. Delo bo po večini mehanizirano. Odprti pa bodo tudi več novih kamnolomov. V novem kamnolomu v Kuku bo do letos začeli lomiti beli istrski marmor. To je doslej najboljši marmor, kar so ga odkrili v naši državi.

NOV ZDRAVSTVENI DOM V MARIBORU

Ljubljana. — Stavba mariborske predilnice zavoda za socialno zavarovanje je bila med vojno težko poškodovana, ambulante pa popolnoma izropane. V prvem letu po osvoboditvi je osebeje zavoda očistilo ruševine, julija 1946 pa so se začela obnovitvena dela. Pred kratkim so obnovljeno stavbo, sicer še ne popolnoma urejeno, slovesno izročili svojemu namenu. Trinadstropni trakt v Ulici talcev je namenjen predvsem zdravniškim napravam. V posameznih nadstropjih so nameščene ambulante, roentgen, v pritličju in podprtljaju zdravilno in čistilno kopalnice s fizikalno terapijo.

Državni zavod za Socialno zavarovanje v Mariboru

frakt v Sodni ulici pa je namenjen predvsem napravnim prostorom. Pri čiščenju ruševin in pri urejanju notranjosti zavoda so prispevali uslužbenci nad 5000 prostovoljnih delovnih ur. Poleg tega so pomagali še pri gradnji ambulante v Guštanju s 1000 prostovoljnimi delovnimi urami.

Obenem a to stavbo je bila urejena v Kopaljski ulici tudi zobna ambulanta, nedvomno ena najmodernejših v Jugoslaviji. Notranost zobne klinike je urejena po zamisli sekcije zobozdravniških delavcev, ki so v to delo vložili tudi mnogo prostovoljnega dela. V pritličju je razkošno opremljena čakalnica za odrasle, v prvem nadstropju pa za šolako deco. Svetli prostori z opazi iz hrastovine in z modernim notnim pohištvom dostojno predstavljajo našo novo zdravstveno ustanovo. Poleg drugih ordinacijskih sob za manj komplicirana dela je poseben prostor namenjen za težje operacije. Kako potrebna je bila ta zobna ambulanta, pove-

števalo ordinacij, ki je doslej preseglo 100.000. Obe stavbi sta bili slovesno izročeni svojemu namenu ob udeležbi ministra za delo LRS tov. Regenta, pomočnika glavnega direktorja direktije Državnega zavoda za socialno zavarovanje iz Beograda tov. dr. Peruški, mariborskega podpredsednika tov. Rakuse in drugih. V govorih na svečani otvoritvi je bila poudarjena skrb naše ljudske oblasti za zdravje delavca.

Socialno zavarovanje, ki je bilo v stari Jugoslaviji le predmet spekulacije, je šele v novi Jugoslaviji postalo resnična podpora delovnemu ljudstvu. Zdravstvena služba je postavljena na zdrave temelje, ki jamčijo delovnemu človeku čimprejšnjo povrnitev zdravja, da bo sposoben sodelovati v urejanju našega petletnega plana.—F. F. (Poslano Sansu)

Z IZDELAVO

cementnozabestnih tlačnih cevi bodo prihranili na tisoče ton železa. V cementarni v Vranjicu pri Splitu so začeli izdelovati vodovodne cevi iz zrabestno-cementne mešanice. Cevi so se dobro izkazale pri preizkusu, zato jih bodo začeli izdelovati v večjih količinah. S temi cevmi bodo zamenjali železne vodovodne cevi. Za splitski vodovod že uspešno uporabljajo te vrste novih cevi.

POVEČANJE

zmogljivosti tovarne za predelavo žukve v Fažani (Istra). V Istri so začeli na večjih površinah pridelovati pomembno industrijsko rastlino žukvo za predelavo v tekstilni industriji. Na pobudo tovarniške uprave v Fažani so letos začeli pridelovati žukvo na površini 200 ha. Čez tri leta bodo že pridelali dovolj surovine za novo tekstilno stroko. Zda instalirajo v tovarni nove stroje, tako da se bo zmogljivost obrata povečala za štirikrat.

V Preveči so dosegli nove rekorde in dosegli vodil. Ali jih boste dosegli?

Ob 10-letnici lesne zadruga v Češnjici

Ljubljana. — Prebivalstvo Selške doline si služi vsakdašnji kruh predvsem v gozdu. Značilno za socialne razmere je, da je šele konec leta 1936 dozorela v glavah 16 posestnikov misel, ustanoviti svojo lesno zadrugo. Do ustanovnega občnega zbora dne 24. februarja 1937 se jim je pridružil še 37 sosedov. Vsi skupaj so posedovali 918 ha gozdne površine. Okolno je bilo poslovanje zadruga prvo leto, potem pa je zadruga rastla iz leta v leto, močno se je razmahnila po osvoboditvi ter šteje danes 482 članov s približno 8.000 ha gozdov.

Zadrugo upravljajo razumni možje. Delo upravnega, kakor tudi nadzornega odbora je smotljivo razdeljeno, na obratu se upravljajo norme, delovna mesta se sistematizirajo, zadruga je prva uvedla poenoteno računovodstvo, materialno knjigovodstvo, ima svoj gozdarski odsek ter je dobro ločeno gozdno gospodarstvo od industrijskega. Načrtnost vlada, resna volja in moč izpolnjevanja proizvodnje. Ni več prepadov med gozdno posestjo in delovno silo. Zadruga je zajela gospodarstvo doline, prejšnji sodarski zadrugi v Zelenikah in Češnjici sta se združili v lesozo.

In še gradi zadruga skupno z državnim gozdnim gospodarstvom cesto na Jelovico. Cesto, ki bo združila Selško in Bohinjsko dolino, ki bo odprla do sedaj premalo izkoriščane gozdove in pocenila prevoz. Stroški bodo res rasli v milijone, proračun pa dokazuje, da bomo z graditvijo novih gozdnih cest dvignili narodno dohodke za več sto milijonov dinarjev. Možno utriplje življenje v gozdu in na žagarskih obratih. Tovorni avtomobili prevažajo hlodovino, rezani les, jamaki in celulozni, smrekove skorje, oglje, drva, drogove, pilote. Iz gozda moramo oddajati narodnemu gospodarstvu vse vrste lesa. Posamezni posestnik bi se obotavljal, ocenjeval, špekuliral. Zadruga pa je nosilec kulturnega gospodarstva in čistih računov. Po načrtu oddaja les, plačuje v redu davke na promet proizvodov in druge davke, socialne prispevke za delavstvo, ustvarja sklade za gozdarstvo, socialno skrbstvo itd., gradi ceste in obrate. Zadruga to zmore, v zadrugi je sto možnosti medsebojne pomoči, (vse premoča ga poznamo). Živo družni gozd in delo ljudi, ki jim gozd reže vsakdašnji kruh. Na članskih sestankih razpravljajo zadrugi o gospodarstvu. Družine se množijo, povečati moramo tudi donosnost gozda, zemlje, dela!

Možno utriplje življenje v gozdu in na žagarskih obratih. Tovorni avtomobili prevažajo hlodovino, rezani les, jamaki in celulozni, smrekove skorje, oglje, drva, drogove, pilote. Iz gozda moramo oddajati narodnemu gospodarstvu vse vrste lesa. Posamezni posestnik bi se obotavljal, ocenjeval, špekuliral. Zadruga pa je nosilec kulturnega gospodarstva in čistih računov. Po načrtu oddaja les, plačuje v redu davke na promet proizvodov in druge davke, socialne prispevke za delavstvo, ustvarja sklade za gozdarstvo, socialno skrbstvo itd., gradi ceste in obrate. Zadruga to zmore, v zadrugi je sto možnosti medsebojne pomoči, (vse premoča ga poznamo). Živo družni gozd in delo ljudi, ki jim gozd reže vsakdašnji kruh. Na članskih sestankih razpravljajo zadrugi o gospodarstvu. Družine se množijo, povečati moramo tudi donosnost gozda, zemlje, dela!

LETOŠNJA GLAVNA DELA

na avtostradi "Bratstvo in enotnost" se bodo začela 1. aprila. Avtomobilska cesta Zagreb-Beograd bo dolga 382 km. Letos je bilo zgradih 174,5 km. S to cesto bodo skrajšali pot med Beogradom in Zagrebom za 80 km. Pozneje bodo ceste podaljšali od Zagreba do Ljubljane. Skupno bo letos gotovo že 217 km ceste. Ljudska fronta v Zagrebu se je obvezala, da bo zgradila letos 9,5 km ceste s prostovoljnimi delom.

Lesna zadruga v Češnjici

Agriculture and Industry are Partners . . . In Chicago and Northern Illinois

OKOLICA Chicago in severnega Illinois je postala svetovno središče procesiranja hrane in oprave za kmetijsko produkcijo. Bilijon dolarjev vrednosti hrane se procesira letno tukaj v osrčju narodno največje pralje-reje in goveje živine v redilnem okraju.

V veliki meri rasti mesa kot naravnega središča železnic srednjega zapada in iznajdbam hladilnih železnih vozov v letu 1874 je pripisati temu, da je Chicago postalo os ameriške mesne industrije. Od otvoritve "Union Stock Yards" v letu 1885 do sedaj, se je sprejelo skoro en bilijon glav klavne živine. V letu 1885 je nakup presegal že en milijon dolarjev na dan. V samem Illinoisu so kmetje prešli nad 40% skupnih dohodkov skozi leto, za meso in druge mesne produkte.

Nadivse važna uporabljivost dodatnih produktov mesne industrije je dovoljevala zgodnjim klavničarjem

dajati na trg meso po nižji ceni od lokalnih mesarjev, ki so jo nudili na vzhodu. Danes je procesiranje dodatnih produktov tako specializirano, da navadno dobe kmetje več za živo govedo na trgu kot klavnice za prodano meso živinčeta. Dodatni produkti pripravljenega mesa prihajajo najmanj 200 milijonov dolarjev letno čikaški industriji.

Mnogo privatnih laboratorjev v Chicago in severnem Illinoisu povečuje in razširja te nehtanilne izdelke kmetijskih pridelkov in odpadkov v tem velikanskem žitnem in trgovinskem središču. Oddelke agrikulturnega raziskovalnega laboratorija v severnem Illinoisu sedaj raziskuje nove uporabe izdelkov koruze, soja-fizola in pšenice.

Ze davno poznana vrednost medsebojne zveze med mestom in kmetijstvom je Chicago in severni Illinois, ter tako ostane še naprej del svetovno najboljše agrikulturne središča—doline gornjega Mississippija in velikih planjav preko nje.

For more information communicate with the TERRITORIAL INFORMATION DEPARTMENT
Marquette Building, 140 South Dearborn Street, Chicago 5, Illinois, Phone BR 6-9345
COMMONWEALTH EDISON COMPANY

PRED SONČNIM VZHODOM

NOVELE

ANTON INGOLIČ

(Nadaljevanje)

"Pošlušajte, kako je bilo! Ko so Nemci zasedli Požege z okolico, so nas Slovence prisilili, da smo pobrali ranjence. S hribov smo nosili nemške in četniške ranjence. Med poslednjimi je bil tudi naš spremljevalec. Natačno ga še vidim pred seboj: v kmečki hiši je ležal na postelji s prestreljenimi prsi, na glavi je imel četniško kučmo z grbom; mislili smo, da nam bo izdihnil na nosilih. Preden smo ga položili v kamion, ga je zdravnik preiskal: 'Krogla v prsi. Teško, da bo prišel živ do bolnice,' je rekel in šele po kratkem premisleku ukazal, da ga dvignemo. 'Oficir je, hrabro se je boril za nas, treba je poizkusiti vse,' je dejal in stopil k naslednjemu ranjencu. Da bi bil Slovenec, ni nihče od nas tili slutil. Izdajalec! Pazite se ga in ne vodite ga v našo družbo!"

Kot vročičen sem prišel na postajo. Že dvakrat, trikrat v zadnjih letih sem bil v podobnem brezupnem položaju.

Toda ko sem zagledal Petra, sem se začel osveščati. Človek, ki govori in misli kakor on, ne more biti vohun. Če bi bil res izdajalec, čemu bi potem bolan, kakor je, težko delal in slabo živel? Toda te ugovore je prepilo rojako pripovedovanje.

Nisem mogel začeti pogovora s Petrom, niti v oči mu nisem pogledal. Šele ko ga je med potjo popadel močan kašelj, sem dejal, zadržujoč dih: "Peter, gotovo imate kaj na pljučih, zakaj ne greste k zdravniku?"

"Ah," je odvrnil Peter komaj slišno, "moja pljuča ne bodo nikoli zdrava."

"Zakaj ne?" sem vprašal v silni napetosti.

"Ker so prestreljena," je odvrnil še tiše. "Rana se mi je bila že zacelila, zdaj se je spet odprla."

"Pljuča imate prestreljena? Od kdaj?" sem vzkliknil s tresočim glasom.

"To je dolga povest, ki vam jo bom ob priliki povedal."

Nisem ga vpraševal dalje; vedel sem vse.

Na postaji sem se hladno poslovil od njega in skoraj tekem domov, da skrivam svoje novice na drugo mesto.

Od tedaj se ga nisem samo izogibal, marveč sem se naravnost bal srečanja z njim; vendar nisem takoj pretrgal sestankov, smatral sem, da bi bilo preveč sumljivo. Vendar mu nisem povedal ničesar, za kar bi se moral zagovarjati pred nemškimi oblastmi. Sicer sem se pa trudil, da sem govoril čim manj, omejil sem prav za prav na poslušanje. Še točneje: ves čas sem opazoval znanca, da bi dognal resnico o njem.

Začelo me je vznemirjati njegovo preveliko zanimanje za mojo literarno delo in poizvedovanje o političnem prepričanju nekaterih naših mlajših pisateljev in njihovem trenutnem bivaliču. "Njegovi ogorčeni napadi na okupatorje, predvsem pa na četnike in druge izdajalce so mi postali nad vse sumljivi. Z eno besedo: čez noč je dobila vsaka beseda, ki jo je Peter izgovoril, drug pomen, vsako vprašanje je postalo detektivsko zasliševanje."

Najini sestanki so postali nenadoma mučni. Peter me je nekajkrat vprašal, čemu sem tako molčec in slabe volje. Izgovarjal sem se s šolo in s skrbmi za vsakdanji kruh, toda opazil sem, da je čutil, kako se ohlajam. Z zadovoljstvom sem ugotovil, da se tudi on odmika od mene. Vse redkeje in redkeje sva se sestajala; slednjic je nekako samo po sebi prišlo, da sva se ob srečanju samo pozdravila in spregovorila nekaj najbolj navadnih besed.

Končno sem ga sploh izgubil iz vida.

Konec septembra mi je dijak v razredu izročil drobno pismo. Še med poukom sem ga odprl. Samo en stavek je bil napisan na lističu: "Gospod profesor, pridite vsaj po slovo!" Ni mi bilo treba uganiti, kdo me je pozval k sebi.

Oklevajoč sem drugi dan odšel proti sladkorni tovarni. Gospodinja mi je povedala, da Milič že dolgo leži bolan.

Zgrozil sem se, ko sem stopil k Petrovi bolniški postelji. Oči je imel globoko vdrt, obraz porumenel, roke ozke in bele. V tistem trenutku sem si očital, ker sem ga bil zapustil; tisti hip nisem več verjel, da je to nemški vohun. Vendar sem še čakal močnejšega zatrdila mojega hipnega spoznanja.

Po kratkem razgovoru o njegovi boleznici, ki se je nenadoma poslabšala, me je najprej vprašal po novicah, ki so nam pregnancem tiste dni po kapitulaciji Italije vlivale nado, da se kmalu vrne domov. Nisem mogel drugega, povedal sem mu, kar sem vedel. Peter me je živo poslušal. Dolgo sem ostal pri njem. Pred slovesom pa je segel pod blazino in potegnili izpod nje debelo pismo.

"Veliko prošnjo imam do vas," je dejal. "Včeraj sem dokončal tole pismo. Jaz ga nikoli ne bom mogel izročiti naslovljenki. Ali bi bili tako ljubeznivi in ga predali tovarišici, na katero je naslovljeno?" Počakal je malo, zajel sapo in nadaljeval: "Če jo najdete živo, ga izročite njej, sicer ga obdržite. V vsakem primeru ga smete odpreti in prečitati. Mogoče boste prišli kdaj v tak položaj, da ga boste morali uničiti; težko bi mi bilo, če bi ne mogli vsaj vsebine sporočiti naslovljenki."

Vzel sem pismo, zagotavljač, da ga bom skrbno čuval in ga predal, če mi bo sreča mila, da se vrnem živ v domovino.

"Najbrž je po vojni ne boste našli na tem mestu," se je Peter oglašil, ko sem prečital naslov, "toda tam boste izvedeli, kje je."

Še tisti večer sem svoje novele prenesel v prvotno skrivališče in jim priložil Petrovo pismo. Ves naslednji dan sem živel pod težkim dojmom svojega obiska. Očital sem si, da sem mladega človeka, ki sem mu bil v mestu najbližji, prepustil usodi v njegovih najtežjih dneh. Moral sem sredi popoldneva spet k njemu. Razveselil se me je. Toda na moje vprašanje, kakšno ima hramo, kakšno oskrbo, ali mu je potrebna pomoč v denarju za zdravila, je odločno odvrnil, da ima vsega, kar potrebuje.

(Dalje prihodnjije.)

Zgodbe o razbojnikih in sodnikih

Ciril Kosmač

Prva

Tolpa razbojnikov je sredi noči vdrla v mirno hišo in začela ropati. Gospodar je razžirnil roke, da bi branil svoje, pa so ga takoj ubili. Nato so zaklali mater, poslili nedoraslo hčer, dojenčka pa so nabodli na nož, ga vrtili nad ognjem in ga potem vrgli v vodnjak. Pastir, ki se je bil potuhnil v temo za večnimi vrati, je kamenel od groze; še oči ni mogel zapreti, da ne bi gledal strašnega nasilja in pokolja. Vedel je, da je zapisan smrti, pa je pograbil sekiro, razklal prvemu razbojniku glavo in srečno planil v noč.

"Morilec!" so siknili razbojniki in planili za njim. Toda noč ga je že skrila. Nato so oropali hišo in jo zažgali, pobrali so svojega mrtvaka in navalili k sosedu, da bi maščevali svojega mrtvega pajdaša. Strupeno so mučili vso družino in jo nato poklali. Samo starejši sin, ki se je bil stisnil k srajsti steni pod stopnicami, je zgrabil motiko, razčesnil drugemu razbojniku glavo in srečno planil čez prag. Razbojniki so se zagnali za njim, a tudi njega je že skrila noč.

"To je sramota!" so pobesneli. "Ti kmetavzarji so tako zabiti, da ne poznajo nobenega reda! Treba jim bo vlepti v glavo, da smo organizirana in splošno znana tolpa, zato se ne smejo ne braniti in ne bežati!"

jih odsteli sto ter jih zaklali sredi ceste, vsej vasi v opomin. Nato so razglasili: "Mi smo organizirana tolpa, ki spoštuje red. Nihče se ne sme braniti, nihče ne sme bežati, kajti zapisani ste pokončanju! Taka je volja našega poglavarja. Če kdo komu izmed nas skrivi las, mu zdrobimo glavo! Če kdo komu izmed nas zdrobi glavo, bomo zdrobili sto vaših glav! Vi ste talci! Red mora biti! Nov red! Naj živi naš red in z njim poglavar naše nepremagljive razbojniške tolpe!"

Nato so nadaljevali svoje zverinsko delo. Ropali so in morili od hiše do hiše. Sinovi, hčere pa tudi očetje in matere in otroci so bežali v noč, da bi si rešili življenje. Zbirali so se in napadali razbojnike, da bi jih poglali iz vasi. Borili so se na življenje in smrt, borili so se z junaki srce poštenih ljudi — a njihovi sosede, bogati tržani onstran velike luže, so kegljali, igrali nogomet, pili pivo in kadili pipe. Včasih so pogledali čez lužo in celo zaploskali, kajti kar je res, je res: ljubili so šport, posebno boks in rokoborbo, zato so ploskali vsakemu dobremu udarcu.

"Pomagajte nam!" so klicali vlačinci. "Mar ne vidite, kako zločinsko so nas napadli in kako zverinsko nas pobijajo!"

so nam poklali, da se ne bi upirali! Naše starce in bolnike koljejo, da se vrnil v vas in tam počakali njihovega nož!"

"Kar počakajte! Ko jih bomo polovili, jim bomo porezali glave!" so mirno odgovorili tržani, naročili nov sodček piva in začeli novo tekmo.

Vlačinci niso čakali, ker niso mogli čakati, če so hoteli ostati pri življenju. Zdržili so se in se borili. Borili so se dolge dni in noči. Ko so razbojnike potolkli ter jih poglali v beg, so se z velikim truščem dvignili do zob oboroženi tržani. Bili so v novih lovskih oblekah. V visokih gumijastih škornjih so prišli čez veliko lužo in polovili razbojnike, ki so bežali v svoj brolg.

"Zmaga je naša!" so zagnali huronski krik. "Osvobodili smo vas!" so se vsi hkrati udarili po zalitih prsnih koših.

Vlačinci so bili skromni in preprosti ljudje; zdaj so bili srečni in veseli, ker so s svojimi silami sami nagnali razbojnike in svobodno zadihali. Zato so se samo spogledali. Črhnili niso nobene, ker so vedeli, da so tržani demišljavi in oholi. Nasmehnili so se in mirno rekli: "Po razbojnikih smo prišli, da jim sodimo."

"Ujetniki so naši!" so odgovorili tržani, ki so premaganim razbojnikom že delili klobase in rezali prekajeno gnat. "Sodili jim bomo sami. Vi še sodnika nimate."

"Dobro. Postavite jih pred sodni stol," so se udali vlačinci. "Postavili jih bomo. In sodili jih bomo brez maščevanja. Po pravici. Po zakonu, kajti pri nas imamo pisane zakone in učenega sodnika."

"Pravico poznamo. Stvar je na dlani. Nobene učenosti ni treba," so rekli vlačinci.

"Nobenega reda ne poznate!" so odgovorili tržani.

"O redu se ne bomo prepekali. Ne utegnemo." "Doma nas čaka delo. Nekaj krompirja nam prodajte, ker so nas razbojniki do kraja izropali."

"Krompirja? Letina je bila slaba. Še za prašiče ne bomo imeli dovolj."

Vlačinci so se spogledali. "Prav. Takoj bomo pljunili v roke in obdelali naše laze," so rekli. "Vi pa postavite razbojnikih pred sodišče."

"Postavili jih bomo," so prikimali tržani.

In so jih postavili — a šele po treh letih. Najprej so razbojnikom zacelili rane in jih nahranili. Potem so jih dolgo zasliševali. Zasliševali so jih natančno in učeno. Vse so hoteli vedeti: S kakšnim orodjem in kako so opravljali svoj tolovski posel. Kakšno orodje se je najbolj obneslo in zakaj. Če imajo še kako posebno, tajno orodje, kje ga imajo in kakšno je. Če imajo v glavi zamisel kaknega novega orodja, ki ga še niso utegnili skovati in kakšno naj bi bilo to orodje. Razbojniki so jim razlagali na dolgo in na široko, nato so jim risali, a ker niso mogli ne razložiti in narisati vsega, so jim tržani, ki so bili praktičnega duha, zgradili posebno kovačnico, kjer so razbojniki veselo kovali nova orodja za klanje in pobijanje.

Tako so potekla tri leta. Vlačinci so v tem času spet pozidali svoje hiše in obdelali svoja polja. Razbojniki pa so tržanom nakovali vruga in pol. Kovali so, živžigali svoje klanfarske pesmi in ugibali, kaj bodo tržani z vsem tem morilnim orodjem.

"V razbojnikih nameravamo," so se menili. "Toda kam bodo navallili? — Kam?"

"Baje so vlačinci že spet pozidali svoje hiše in obdelali polja," so se odgovarjali. "Če navallijo nanje, nas nemara vzamejo še s sabo."

Vlačinci so vedeli za delo in razgovore razbojnikov, pa so spet pritiskali na tržane, naj jih postavijo pred sodni stol.

"Seveda jih bomo postavili, kajti pravica mora biti. In red!" so odgovorili tržani. Pripravili so veliko dvorano v samem razbojniškem brlogu in postavili razbojnike na zatožni klopi.

Sodil jim je sodnik iz trga, vlačinci pa so obtoževali.

"Torej?" je vprašal sodnik in si našel pipo s premetenim vzgladnikom, ki so ga mu izdelali razbojniki.

"Napadli so nas kar nenadoma. — Sredi noči so vdrl v vas," so začeli vlačinci.

"To me ne zanima," je hladno odvrnil učeni sodnik. "Vsi razbojniki napadajo nenadoma in navadno sredi noči."

Vlačinci so se začudeno spogledali.

"Ropali so," so nadaljevali.

"To me ne zanima. Vsi razbojniki ropajo."

"Požigali so."

"To me ne zanima. Vsi razbojniki požigajo."

"Morili so."

"To me ne zanima," je sodnik dvignil glas. "Zares ste čudni! Če ne bi morili, ne bi bili razbojniki. To je vendar stara razbojniška navada. To je tradicija!"

Vlačinci so se spet spogledali, a vendar so mirno nadaljevali: "Sto naših otrok so zaklali sredi vasi. Padli so kot talci, da se ne bi nihče več branil."

"Talci?" je ponovil besedo učeni sodnik. "Res je. Talce so morili. Toda ali ste kdaj pomislili, zakaj so vaše nedolžne otročiče pomorili kot talce? Zato, ker ste se branili, ker ste bežali v gozdove, ker ste se nato združili in jih začeli napadati iz zasede. Napadali ste jih s koli, s sekirami, celo s puškami, ki ste jih njim iztrgali iz rok!"

"Ampak!" so kliknili začuden vlačinci. "Tiho! Ne prekinjajte sodnika! Red mora biti! . . . Torej, napadali ste jih iz zasede, a zdaj jih obtožujete, da so morili talce. Nikar tako neumno ne bulite vame! Raje se potrudite in skušajte razumeti zamotana pota pravice, ki jo vam razlagam. Sodnik je sodnik, da razsodi med obtožencem in tožiteljem. Sodnik deli pravico, a deli jo po pisanim zakonu. Če pa hoče sodnik resnično, pra-

vično razsoditi, mora razumeti predvsem obtožena. Če pa hoče razumeti obtožena, mora zlezi v njegovo kožo. Torej: štopite za hip v njihovo kožo in vprašajte se, kaj bi vi storili na njihove mesto?"

"Križ božji!" so vzkliknili vlačinci. "Saj mi vendar nismo razbojniki! Mi nismo nikamor vdrl in začeli ropati in niti ne mislimo nikamor vdreti!"

"To me ne zanima! To ne sodi k stvari. Odgovorite na moje vprašanje!"

"Saj vendar veste; vdrl so k nam in mi sme se braniti!"

"Tako je!" je pritrdil učeni sodnik. "Popolnoma pravilno. Branili ste se? Toda kdor se brani, napada! Ali vam je to razumljivo? Saj je vendar jasno kot beli dan — saj je logično! Vidite: Vi ste jih napadali iz zasede in oni so se branili. Vsi zakoni pa pravijo, da se vsak lahko brani. Torej?"

Vlačinci so se spogledali, češ učeni sodnik je zblazel; saj vendar ni mogoče, da bi se pri zdravi pameti takš peklensko norčeval z nami in s pravico. Kri jim je drla v glavo, a vendar se je enkrat mirno rekli: "Poglejte: Delali smo na svojem in mirno živeli, pa so sredi noči vdrl k nam in začeli ropati in moriti!"

"To me ne zanima!" je že nestrpo odbil učeni sodnik. "Ah, kako težko je kaj dopovedati preprostim ljudem!" je vzdihnil. Zdal vendar ne govorimo o tem! O falcih govorimo, vi pa venomer gonite svojo! Vidi se, da ste zares kmetavzarji, ki ne poznajo nobenega reda, nobene logike, nobene demokracije. Vi ne spoštujete starih navad, zakonov, tradicij! Mi pa stare navade branimo in ker smo kulturni ljudje, jih bomo tudi branili! Razumete?"

"Razumemo!" so odbili vlačinci. — "Toda mi branimo svoje življenje! Branimo človeka! Branimo svoje nedolžne otroke!"

"To me ne zanima!" je učeni sodnik tako naveličano zamahnil z roko, da je prevrnil razpelo, ki je bilo pred njim med dvema prižganima svečama. "Vi ste trmasti in neumni hribovci, ki ne morete slediti moji logiki! Ne gre za človeka in ne gre za nedolžne otročičke! Gre za zakon, ki pravi, da se lahko vsak brani! Gre za red, kajti red mora biti! To boste vendar priznali! Organizirana razbojniška tolpa je organizirana razbojniška tolpa, žrtve pa so žrtve! In če se žrtve brani, kakšen red je to?"

Vlačincem je kri udarila v glavo. Planili so na noge.

"Saj to ni sodinja! To je burka!" so kriknili.

"Ven!" se je zadril sodnik. "Norčujejo se iz hrama pravice! Stražniki, izpraznite dvorano!" Zaliti stražniki so zavihali rokave, ker bi radi preizkusili svoje mišice.

"Sami gremo. Saj vemo koliko je ura," so rekli. Šli so z dvignjeno glavo, in ko so šli mimo zatožne klopi, so še razbojniki malce zardeli in pobeželi oči, kajti še njihovim kosmatim dušam je bilo nekoliko nerodno, da rešujejo svoje glave z uzakonjeno krivico.

Potem . . . potem se je sodnik pomiril in prebral milo sodbo. Razbojnik je obsodil na dobro plačano delo v trški kovačnici

Na prodaj kromatična harmonika

Lubasovega izdelka, 2 glasna, 43 tipk na ravnem klavirju, črne in bele tipke. Glas enak ven in noter. 12 bombardon basov, 12 akordov ven in noter, drugačen glas. Harmonika je v najboljšem stanju. Prodaj jo vsled tega, ker je poškodovana moja desna roka. Zanesljivosti osebni poobjem tudi na ogled. Cena je \$75.00. Pišite ali pa kličite na telefon. John Radez, 753 N. Haugh Street, Indianapolis, Indiana. Phone Imperial 0457.

(Adv.)

Prispevajte v obrambni sklad!

Vsi darovi za obrambo Enakopravnosti, Prosvete in Proletarca naj se pošiljajo na naslov: John Pollock, 24485 Lakeland Blvd., Euclid 23, Ohio, Br. Pollock je blagajnik obrambnega sklada.

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

KRATKE VESTI IZ JUGOSLAVIJE

Ljubljana. — Lani so odkrili več ležišč premoga. Podjetje za globinska vrtnanja in raziskovanje geoloških plasti, ki deluje pod okriljem ministrstva za rudarstvo, je lani raziskovalo zemeljske plasti v Črni gori in Makedoniji. V Črni gori je odkrilo velika ležišča boksita in ugotovilo tudi, da je tam nekaj svinca in premoga. V Makedoniji je odkrilo ležišče premoga, svinca, kroma in nekaterih drugih kovinskih rud. Letos bo nadaljevalo raziskovanja premogovnih plasti v hrvaškem Zagorju in okrog Litije, Mežice ter severozahodno od trboveljskih premogovnikov.

Promet v splitskem pristanišču stalno narašča. Lani je bil potniški promet v splitskem pristanišču skoraj za 100% večji kakor leta 1933. Blagovni promet v bruto registrskih tonah je dosegel skoraj promet leta 1933. Ladijski promet v splitskem pristanišču je bil v neto tonazi leta 1933 za približno 30% večji od celotnega prometa lani, kar pomeni, da so z manjšo neto tonazo lani prepeljali 100% več potnikov in skoraj približno prav toliko blaga. Pri tem je upoštevati, da je imelo splitsko pristanišče zvezo samo po slabi liški prog. Računati je treba, da se bo promet v splitskem pristanišču zelo povečal, ko bo zgrajena usnaka proga ter bo dobil Split prvorazredno železniško zvezo s Podonavjem.

Zagrebačka tovarna "Prvomajski" izdeluje stroje, ki smo jih moralni preje uvažati. Ta tovarna orodnih strojev je začela izdelovati stroje, kakršnih doslej v naši državi še nismo izdelovali. Tako izdeluje pnevmatična kladiva, avtomat za hitro izdelovanje vijakov in stroje za zunanje in notranje brušenje osi. To je univerzalni brusilnik, ki brusil osi do ene tisočinke milimetra natančno. Letos bodo začeli izdelovati nove tipe orodnih strojev. Zdal je izdelujejo načrte za tri nove tipe.

Ureditev Ohrida po novem regulacijskem načrtu. Ohrid ima vse naravne pogoje, da se razvije v enega naših najpomembnejših turističnih krajev, toda nima še primernih gostinskih objektov in mesto doslej ni bilo urbanistično ter zdravstveno primerno urejeno. Mesto ima zdaj le en hotel in dve državni posebne morilne rojda.

Potem so tržani začeli obudovati novo orodje in nekega lepega dne, ne, neke temne noči . . . Toda dovolj! — Dovolj je te nečloveške burke! (Konec prihodnjije.)

V Novem Sadu je začela obratovati nova livarna. Podjetje se imenuje "Bane Sekulić". Nastalo je po združitvi sedmih manjših kovinskih podjetij s področja vse Vojvodine.

Na Kosmetu in Metohiji so lani zgradili 2500 hiš. Samo v Peči, Prištini, Kosovki Mitrovici in Prizrenu so lani zgradili 140 objektov, med njimi nekaj tovarn, traktorske postaje in javna poslopja. Izven programa so zgradili opekarno in tovarno furnirja. Sezidali so 2500 stanovanjskih hiš.

Pol milijarde din za letniška dela na pokrajinskih kmetijskih posestvih v Vojvodini. Letos bodo gradili za okrog 600% več kakor lani. Med drugim morajo pridobiti okrog 100 stanovanj. Gradili bod razna gospodarska poslopja. Okvirni kredit znaša nad pol milijarde dinarjev.

"PROSVETA"

2857 S. LAWDALE AVE.

Chicago 23, Ill.

19

Vaša naročnina na "Prosveto" je potekla z dnem

V slučaju, da je od strani upravitelja kakšna pomota, nas takoj obvestite, da se leta popravi! Z bratskim pozdravom ZA UPRAVO "PROSVETE"

CENE LISTU SO:

Za Zdrul. drisve in Kanado \$8.50	Za Chicago in okolice je . . . \$8.50
1 tednik in . . . 8.50	1 tednik in . . . 8.50
2 tednika in . . . 16.00	2 tednika in . . . 16.00
3 tednika in . . . 24.00	3 tednika in . . . 24.00
4 tednika in . . . 32.00	4 tednika in . . . 32.00
5 tednikov in . . . 40.00	5 tednikov in . . . 40.00

Za Evropo je . . . \$11.00

Ispolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pienu in si naročite Prosveto, list, ki je vaše lastnina.

Prišleci se sme le ona člane in družine, ki to dovolijo in ki žive ali stanujejo na onem in istem naslovu.

V nobenem slučaju ne več kot 5 tednikov

Pojasnili: Vselej kakor hitro kateri teh članov, ki so prišli, preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravitelju lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravitelju znjati datum za to vsoto naročniku ali pa ustavititi dnevnik.

PROSVETA, SNPJ, 2857 S. Lawdale Ave., Chicago 23, Illinois

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsota \$

1) Ime . . . Čl. družva št.

Naslov . . .

Ustavite tednik in ga priprišite k moji naročnini od sledočih članov moje družine:

2) . . . Čl. družva št.

3) . . . Čl. družva št.

4) . . . Čl. družva št.

5) . . . Čl. družva št.

Mesto . . . Driava . . .

Nov naročnik . . . Star naročnik . . .

Kadar se preselite, vselej naznanite svoj stari in novi naslov!